

Подальше дослідження планується провести у напрямі розробки й теоретичного обґрунтування інтегрованої моделі впливу ЗМІ на формування свідомості дитини в дошкільному віці.

Література

1. Діти і соціум: Особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку: Монографія / А.М. Богуш, Л.О. Варяниця, Н.В. Гавриш і ін.; Заг. ред. Н.В. Гавриш. – Луганськ: Альма-матер, 2006. – 368 с.
2. Дейнегіна Т.О. Педагогічний вплив телебачення на розвиток і здоров'я дитини // Освіта Донбасу. – 2005. – С. 5–7.
3. Бех І.Д. Особистісно зорієнтоване виховання: Науково – метод. посібник. – К.: ІЗМН, – 204 с.
4. Апостолова Г.В. Про наслідки використання електронної техніки для розвитку здібностей дитини // Практична психологія та соціальна робота. – 2003. – №9 – 10. – С. 1–3.
5. Масол Л. Формування естетичного смаку засобами телебачення і радіо // Шкільний світ. – 2003. – № 38–39. – С. 34–41.
6. Развитие личности ребёнка / Н. Ньюкомб. – 8-е изд. – СПб.: Питер, 2003. – 640 с.: ил. – (Серия „Мастера психологии”).
7. Гуревич Р.С., Кадемія М.Ю. Інформаційно – телекомунікаційні технології в навчальному процесі та наукових дослідженнях: навч. посібник для студентів педагогічних ВНЗ і слухачів інститутів післядипломної освіти – К.: ”Освіта України „, – 2006. – 390 с.

УДК 574(07)

С.В. Совгіра

СВІТОГЛЯДНИЙ ПОТЕНЦІАЛ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ЕКОЛОГІЇ

Анотація. В статті розглядається світоглядний потенціал майбутніх учителів екології.

Аннотация. В статье рассматривается мировоззренческий потенциал будущих учителей экологии.

Annotation. World view potential of future teachers of ecology is examined in the article.

У ситуації екологічної кризи, яка є наслідком передусім кризи духовної, суспільство покладає особливі надії на вчителя, який має стати носієм і транслятором екологічно значущих підходів до взаємодії людини з природою, гармонійно поєднувати ініціативність і самостійність, професіоналізм і творчість, розвинені загальнолюдські цінності, високий рівень екологічної культури і відповідальності за умови, якщо він досконало і глибоко володіє наукою, в процесі навчання оперує цікавими деталями і фактами, вражає учнів своїм широким кругозором, захоплює їх своєю освіченістю, володіє специфікою методики викладання, вміє застосовувати в процесі навчання різноманітний дидактичний і фактичний матеріал.

Як зазначають А. Дістервег, С. Русова, Я.А. Коменський, О. Потєбня, педагог є неповторною творчою індивідуальністю з притаманною лише їй манерою світосприймання, чесною, діяльною, працьовитою людиною, котра є взірцем чеснот, що їх має прищепити іншим, на його „праці базується весь прогрес людства. О. Виговська,

В.Г. Кузь наголошують на проблемах професійної відповідальності сучасним вимогам вчителя, який має здійснювати в школі особистісно орієнтовану педагогічну діяльність (принцип природовідповідності), а школа, відповідно, забезпечує надання рівних можливостей для дітей і молоді в здобутті якісної освіти.

Зрозуміло, що задовольнити запити сучасної спільноти може лише вчитель, який володіє різними стилями виховання та навчання: дидактичним, виховним, організаційно-управлінським, громадсько-педагогічним, діяльнісно-природоохоронним, умінням самовдосконалюватися, умінням їх ефективно поєднувати у процесі професійної діяльності.

Під час проведення досліджень нами встановлено, що у зазначених підсистемах діяльність вчителя проявляється по-різному, а саме: одні вчителі можуть мати сильну дидактичну підготовку, але недостатньо володіти формами і методами управління навчально-виховним процесом з екології, інші спроможні продуктивно і цілеспрямовано організувати позакласну природоохоронну роботу з учнями, але не виявляють особливої зацікавленості щодо самовдосконалення або мати сильну теоретичну підготовку без уміння проводити природоохоронну роботу. Тому в різних напрямках своєї професійної діяльності вчителі, як правило, досягають різних результатів.

У дисертаційному дослідженні Г.С. Тарасенко були проведені спостереження за навчально-виховною діяльністю вчителів-початківців і встановлені основні недоліки застосування вчителями оцінного підходу до природи в процесі еколого-природоохоронної роботи з учнями, якими є: утилітарні оцінки явищ природи, епізодичність звертання до найновіших джерел, нерозгорнутість оцінок і аргументації до пояснення екологічної ситуації, її причин, орієнтація лише на яскраві і позитивні приклади еталону.

Як бачимо, екологічна підготовка майбутнього вчителя на сучасному етапі методичної організації недостатньо враховує багатофакторні впливи на перебіг процесів формування екологічного світогляду особистості. Процес підготовки педагогічних працівників поки що ігнорує питання філософських, методологічних та технологічних особливостей інтеграції найбільш вагомих факторів впливу на екологічну свідомість. Г.С. Тарасенко зазначає, що це „погано впливає на формування світоглядних позицій педагога, адже обумовлює зниження ціннісно – мотиваційних чинників соціально творчої діяльності вчителя, сприяє поширенню педагогічного нігілізму та провокує свідому відмову від участі у вирішенні екологічних проблем” [12, 180].

Проаналізуємо світоглядний потенціал майбутнього вчителя та визначимо роль і місце професійних якостей в структурі екологічного світогляду. Характерними світоглядними рисами майбутнього вчителя екології мають стати глибокі знання екологічних проблем, природоохоронної практики у поєднанні із знанням природничих наук, методичною майстерністю, сучасне екологічне мислення, почуття відповідальності за стан навколишнього середовища, готовність до передачі своїх знань вихованцям, „у школи і вчителя сьогодні соціальне замовлення – виховати поборників виживання людства, збереження планети...” [8, 10]. Означені напрями досліджували Т.В. Анисімова, І.М. Божьєволіна, Т.С. Вайда, Н.В. Гнилуша, Н.Б. Грейда, Л.С. Зіятдінова, Н.В. Коваленок, І.С. Котенева, А.Ф. Линенко, Н.В. Лисенко, О.А. Макарова, Г.Ф. Пономарьова, М.С. Швед, Г.І. Щукіна, Н.В. Ясінська та багато інших науковців.

Розглянемо детальніше найголовніші професійні риси в структурі екологічного світогляду. Серед них виділяються: педагогічна та методична майстерність, майстерність у вирішенні екологічних проблем у різних ситуаціях. Ми дотримуємося думки

Г.І. Щукіної, яка вважає, що „поняття педагогічна майстерність більш широке ніж методична, бо включає в себе не тільки загальну ерудицію вчителя в галузі змісту і методів, не тільки оволодіння способами вміло, доступно, з належним ефектом передавати знання і досвід людства, воно включає в себе ще і тонку орієнтацію в галузі психологічної особливості учнів...прогностичний характер керівництва і організації їх діяльності..., що базуються на стосунках участі і активної взаємної допомоги” [13, 80]. Майстерність у вирішенні екологічних проблем – це синтез наукових знань, умінь і навичок методичного й педагогічного мистецтва та „вияв найвищої форми активності особистості” в природоохоронній діяльності, який виявляється в тому, що у відведений час педагог досягає оптимальних результатів екологічної діяльності і „розкривається в доцільному використанні методів і засобів педагогічної взаємодії у кожній конкретній ситуації навчання і виховання” [8, 29].

Педагогічна професія вимагає від людини, яка присвятила їй життя, на думку Ш.А. Амонашвілі, „обов’язково мати свою позицію, і не аморфну, а повністю визначену, інакше він ніколи не стане майстром” [1, 32], а для цього, як зазначають Н.В. Кухарев, О.Я. Савченко має бути необхідність постійного пошуку способів вдосконалення своєї майстерності і відповідальність за розв’язання багатьох інших завдань, в тому числі і екологічних проблем.

Іншою важливою професійною якістю особистості вчителя є методична гнучкість, або методична вправність, під якою Т.М. Десятов, О.М. Коберник та ін. розуміють „постійний творчий пошук, безперервне удосконалення своїх знань і майстерності. Діяльність учителя відбувається в умовах, які постійно змінюються, тому йому постійно доводиться шукати нові, більш ефективні форми і методи навчання та виховання, систематично працювати над удосконаленням педагогічної майстерності”, проявляти творчість у різних видах природоохоронної діяльності [3, 187].

Майбутньому вчителю доведеться вирішувати педагогічні задачі в непередбачених (не стереотипних) умовах. У зв’язку з цим педагогічну задачу В.М. Войціцький, Н.В. Кухарев розглядає як формування поведінки майбутнього вчителя в нестандартних умовах. В процесі роботи в екстремальних умовах важливою умовою є одна з внутрішніх закономірностей людини, готовність здійснити певний вчинок: під час екологічних подій; в умовах протиріч і конфліктів; у стані страждань. Рівень емоційної стійкості, сила волі, спрямованість, рівень нервової системи, здатність витримувати довгочасне нервове напруження, низький рівень тривожності – ось основний перелік якостей професіонала, який діє в умовах, пов’язаних із загрозою для життя (надзвичайні екологічні ситуації) та іншими стрес-чинниками. Дуже важливо, щоб людина, яка опинилася в екстремальній ситуації, мала здатність до самооцінки, оцінки ситуації, у яку вона потрапила, до контролю своїх емоцій. Правильно прийняте рішення, а потім і успішна діяльність – це головні показники високої емоційної стійкості в процесі діяльності в невизначених умовах.

Саме тому, на нашу думку, робота майбутнього педагога має бути творчою, бо перед вчителем, як пише науковець М.М. Поташник, „постає велика кількість важко прогнозуючих, а іноді й непередбачених факторів, які впливають на його діяльність з формування творчої особистості вихованця, що „може проявлятися: в нестандартних підходах до вирішення проблем; у розробці нових методів, форм, прийомів, засобів і їх оригінальних поєднань; в ефективному застосуванні наявного досвіду в нових умовах; у вдосконаленні, раціоналізації, модернізації відомого у відповідності із новими задачами; у вдалій імпровізації на основі як точних знань і компетентного розрахунку, так і високорозвиненої інтуїції, в умінні бачити „багато варіантів” вирішення однієї і тієї ж

проблеми; в умінні трансформувати методичні рекомендації, конкретні педагогічні дії...” [10, 5].

До числа непередбачених факторів, які впливають на діяльність майбутнього педагога, Ф.А. Дістервег, Б.Г. Ананьєв, Л.А. Мільто, С.О. Сисоєва, Т.К. Хавкіна, С.В. Щеннікова відносять не тільки його методи й уміння, але й вплив середовища на його особистість. Майбутній педагог має працювати на майбутнє, випереджати свій час, передбачати події. Його має хвилювати не лише окрема індивідуальність, а світ людей та природи. Всі ці риси знаходяться у прямій залежності від рівня сформованості індивідуальності майбутнього педагога, його соціальних рис, напрямів, які, на погляд А.С. Нісімчук, О.С. Падалки та ін., включають: світогляд, моральність, естетичні смаки, працелюбність. Світогляд майбутнього вчителя формується не спонтанно, а лише за умов, які відображають його об’єктивну обумовленість, суб’єктивну вираженість і практичну спрямованість, що „передбачає обсяг пам’яті, науковість в оволодінні знаннями, майстерність у навчанні, свідоме узагальнення вивченого” [6, 308].

З позиції системного підходу у індивідуальності майбутнього учителя О.М. Пехота, А.З. Кіктенко та ін. визначають три взаємопов’язаних компоненти: індивідуальний – природна, біологічна, психофізіологічна основа; особистісний – система особистісно і професійно значущих стосунків і властивостей особистості; суб’єктивний – рівень самодетермінації і спосіб самореалізації у професійно значущому середовищі. Індивідуальні особливості майбутнього вчителя становлять базову основу його екологічного світогляду, а особистісно-суб’єктні – сутнісну. За всієї величезної значимості природних основ екологічний світогляд може сформуватися лише на соціальному рівні – особистісно-суб’єктному. В ході екологічної підготовки вчителя не можна спинятися на врахуванні його психолого-фізіологічних властивостей (характер, здоров’я) та сенсорно-перцептивних характеристик (спостережливість, пам’ять, уявлення). Необхідно перенести акцент на врахування й формування особистісних особливостей майбутнього педагога, озброїти його потребою і спроможністю керувати своїм професійним розвитком у вирішенні екологічних проблем.

Саме ці умови достатні для того, щоб конкретний індивід міг „обґрунтувати для себе стратегію і тактику саморозвитку, спираючись на індивіду, особистісну й суб’єктну їх детермінацію. Щоб він мав можливість вибрати індивідуально прийнятну стратегію і тактику професійної діяльності, прийнятні педагогічні технології” [7, 40]

Майбутній учитель, як особистість, повинен мати унікальну композицію особистісних особливостей, систему стосунків з оточуючим педагогічним середовищем та поглядів на взаємодію з навколишнім середовищем. Значимими для майбутнього вчителя І.І. Осадченко, Т. Федірчик, В.А. Сластьонін, Л. Манчуленко, В. Бобрівський, Н.П. Волкова, В.О. Кравцов, В.Г. Кузь вважають такі особистісні особливості, як мотивація та напрям професійної діяльності; здатність обґрунтовувати свої вчинки в природі, виділяти мотиви своєї екологічної діяльності; емоційна врівноваженість (упевненість у собі, оптимізм, життєрадісність), вимогливість до себе і інших у взаємодії з природними об’єктами та екологічними явищами; соціально-психологічні якості (справедливість, діловитість, організаторські здібності під час проведення позааудиторної природоохоронної роботи); професійно-педагогічне та екологічне мислення, яке дозволяє проникати в причинно-наслідкові зв’язки як педагогічного процесу, так і екологічної ситуації; здатність до рефлексії (вміння виділити підставу екологічної діяльності, вчинків, взаємовідносин з природою як інших людей, так і своїх власних); передбачення результатів роботи, теоретичне обґрунтування своїм діям; психологічна та екологічна грамотність, рівень розвитку комунікативних та

організаційних здібностей, креативні якості, критичне мислення, виявлення акцентуацій у педагогічній діяльності.

Виділяємо також уміння модифікувати екологічну та педагогічну діяльність, адаптувати інновацію, які залежать від емоційної та мотиваційної сфер особистості майбутнього педагога, що зумовлені, з одного боку, особливостями управління та формами екологічної діяльності, а з другого – інтелектуальними можливостями педагога, рівнем екологічних і педагогічних знань, здатністю до самовиховання та самоконтролю, пов'язаними із досягненнями педагогічної та екологічної науки; риси самосвідомості особистості (самокритичність, впевненість у собі), що необхідно для прийняття рішень у небезпечних екологічних ситуаціях.

В.П. Іванов, Г.С. Тарасенко та ін. визначають ще одну рису у світогляді майбутнього вчителя – духовність як терпеливе і послідовне сходження до досконалості, як позицію його ціннісної свідомості, яка характеризує мотивацію і смисл власної поведінки у природі, а також зумовлює стратегічні орієнтири професійної діяльності в контексті болючих проблем збереження навколишнього середовища. На таку рису вчителя вказує і Р.А. Арцішевський, який зазначає, що „ядром світогляду є універсальний спосіб духовного освоєння дійсності” [2, 208]

Як підтверджують численні педагогічні дослідження (Н.В. Кузьміна, Н.В. Маслова, О.М. Пехота та ін.), у образі талановитого професійно компетентного вчителя повинні гармонізуватися інструментальні компоненти (знання, вміння, активність, самостійність, індивідуальність) та професійні якості (тактовність, комунікативність, доброзичливість, емоційна врівноваженість тощо).

Не менш важливим у формуванні екологічного світогляду майбутнього вчителя є суб'єктивний компонент, який ґрунтується на ідеях ноосфери та нового екологічного гуманізму, світоглядних переконаннях в контексті космічної єдності людини, природи й суспільства, потребі розумного співіснування людини і природи. У реальній життєвій практиці педагогічної діяльності ці виміри і професійні складові нерозривні між собою і утворюють кумулятивну єдність, яка складає професійно-педагогічну та екологічну компетентність.

Отже, у структурі екологічного світогляду майбутнього учителя можна чітко виокремити професійно-педагогічні, психологічні та екологічні компоненти: знання, уміння, позиції, переконання, установки учителя (макро- і мікро середовище), особистісні якості та активність педагога у вирішенні як педагогічних, так і екологічних проблем.

Очевидно, що наявність цих умінь і прояв таких якостей на творчому рівні може свідчити не тільки про його екологічну компетентність, відповідальність, але й про сформованість творчого стилю його екологічної діяльності, екологічний світогляд, в основі якого лежить деякий спільний показник розвитку – міра різносторонньої творчої активності.

Процес формування екологічного світогляду майбутніх педагогів у вищих навчальних закладах має проходити певні етапи: теоретичну психолого-педагогічну і спеціальну підготовку, у процесі якої формуються теоретичні знання і методи їх застосування; вироблення гіпотез у процесі практичної підготовки (екскурсії, походи, експедиції) та навчально-польових практик; вироблення умінь і навичок еколого-педагогічної діяльності під час проходження педагогічних практик, а завершенням формування екологічного світогляду у вищих закладах є активна екологічна позиція, яка проявляється у науковій, дослідницькій, природоохоронній, агітаційній та пропагандистській діяльності. С. Селім зазначає, що для цього „необхідно враховувати

три моменти. По-перше, майбутні педагоги потребують „оперативних знань” в галузі наук про навколишнє середовище...По-друге, крім цих знань вони мають володіти „умінням”...тобто володіти методикою викладання...По-третє, педагоги мають „уміти діяти” [11, 210]

Узагальнюючи сказане вище, можна визначити загальні особливості професійної діяльності й індивідуальні особливості майбутнього вчителя, необхідні для реалізації технології, орієнтованої на формування екологічного світогляду. Межі нашого дослідження ґрунтуються на загальних вимогах, які висунули О.М. Пехота та ін. як до особистості, так і до формування у неї екологічного світогляду. До таких вимог відносяться:

1) наявність наукового світогляду; екологічних знань про природу людини, їх взаємодію; глибина думки і власного погляду на екологічну ситуацію;

2) екологічна грамотність, компетентність, відповідальність, майстерність, яка виявляється як у стандартних, так і в нових нетипових ситуаціях;

3) рівень філософсько-методологічної, екологічної і педагогічної кваліфікації майбутнього педагога;

4) здатність і потреба педагога в рефлексії власних якостей і вчинків при взаємодії з довкіллям;

5) потреба і здатність педагога в особистісно-професійному саморозвитку, вміння орієнтуватися в нових педагогічних та екологічних технологіях, активно здійснювати пошук нових методичних ідей та концепцій, проводити педагогічний та екологічний моніторинг;

6) високий творчий потенціал у здійсненні природоохоронних заходів;

7) уміння розв’язувати життєві, екологічні та професійні протиріччя гуманним шляхом;

8) здатність до моделювання і прогнозування наслідків екологічних явищ, подій, ситуацій.

Система формування екологічного світогляду майбутнього вчителя сільської школи, її особливості виділяється в самостійний аспект професійно-педагогічної освіти у зв’язку зі специфічними умовами його роботи.

Дана проблема включає такі цільові компоненти:

- формування якостей особистості, які забезпечать психологічну готовність до екологічної роботи в сільській місцевості;

- засвоєння екологічних знань про своєрідність навколишнього природного середовища сільської місцевості;

- засвоєння екологічних знань та вмінь, які відображають специфіку роботи в сільській школі, ширшими можливостями практичної природоохоронної діяльності та життя на селі.

Серед перерахованих умов особливого дослідження заслуговує реалізація професійного підходу до вирішення екологічних проблем. Аналіз комплексу особистісних якостей, знань, умінь у світогляді вчителя-еколога показує, що в основному вони мають дослідницько-практичний напрям.

Професійний підхід є головною умовою формування екологічного світогляду сільського вчителя, потребує спеціального визначення особистісних якостей, що відображають психологічну налаштованість до такої роботи в сільській школі, а також знань та вмінь, які пов’язані зі специфікою такої роботи в своєрідному навколишньому середовищі. Особливу актуальність він набуває із-за необхідності вирішення багатьох місцевих та регіональних екологічних проблем.

При визначенні структури якостей, які мають бути притаманні вчителю-захиснику природи, „важливо опиратися на особливості дієвих практичних завдань, які йому потрібно буде вирішувати в майбутній професійній діяльності”. Сільському вчителеві необхідно буде в процесі екологічної діяльності „вирішувати різного рівня протиріччя, знаходити оптимальні варіанти їх подолання, що в значній мірі визначає ефективність його роботи” та як результат – покращує стан природного середовища [9, 5].

Виходячи з аналізу об’єктивних умов та екологічних законів розглянемо систему основних якостей, що характеризують майбутнього вчителя сільської школи.

Особливості сучасного стану навколишнього природного середовища потребують від молодого спеціаліста передусім уміння виявляти причини виникнення певної ситуації, встановлювати наслідки, до яких вона спричинила, правильно розбиратися в її змінах, моделювати та передбачити можливі ситуації. Але володіти необхідними знаннями, уміннями та навичками природоохоронної роботи при закінченні вузу – це ще не все. Потрібно вміти відповідно до умов розробити заходи виходу з кризової ситуації, прагнути до отримання нової інформації, навчитися творчо застосовувати її. Адже процес практичної діяльності для вчителя-еколога – постійний пошук, який дає пізнання об’єктивної реальності, самопізнання, а разом з тим і самовиховання.

Отже, майбутній вчитель (природоохоронець, еколог, дослідник, пропагандист) сільської школи може реалізуватися в процесі розв’язання наступних завдань:

1) у процесі організації екологічної роботи враховувати педагогічні традиції регіону, спиратися на краснорічний матеріал і культурне багатство краю. „Сучасний педагог втілює в собі типові якості рідного народу: національний спосіб мислення”, екологічний світогляд, характер і глибоку повагу до людей, природи, що їх оточує. „Він – високий взірць народної мудрості, духовності, які різноманітними шляхами й засобами передаються дітям” [3, 186];

2) у навчально-виховній роботі застосовувати народну педагогіку з її природоохоронними традиціями, глибоко вивчати її. Педагог має увібрати в себе екологічну культуру народу, щоб донести її цінність до свідомості кожного учня. Адже всі грані цієї культури (традиції, звичаї, обряди, свята, різні види активних дій) виховують у вчителя екологічну самосвідомість. А.М. Колот, Г.С. Тарасенко вказують на міцний духовний зв’язок педагога з природою рідного краю, поважливе ставлення до вічних етноцінностей українського народу, що є гарантом плідного внеску освіти в процес світоглядного виховання майбутніх поколінь;

3) знати педагогічну структуру регіону (наявність авторських, новаторських шкіл), бо їм доведеться довгі роки задовольняти всі духовні, інтелектуальні запити учнів, їх батьків, усіх жителів села, що вимагає від учителя вміння приймати самостійне методичне рішення. Професійні якості вчителя, як зазначає В.В. Мелешко, розглядаються через його особисті якості і вміння: уміння адаптуватися у соціальне середовище (соціум села), ефективно використовувати набуті знання у практичній діяльності, здатність генерувати нові перспективні та реальні ідеї, володіти педагогічним тактом, бути комунікабельним у різних соціальних групах, толерантним у спілкуванні з дітьми, батьками, громадськістю, цілеспрямовано використовувати свій теоретичний та практичний потенціали для педагогічної діяльності, визначати основні напрями власної діяльності, шляхи та способи самовдосконалення [5, 19];

4) навчання за суміжними спеціальностями, володіння комп’ютерними технологіями навчання, сучасними інтерактивними методиками роботи школи у класах з малою наповнюваністю учнів.

Як бачимо, екологічна освіта в сільських школах, на відміну від міст, у більшій мірі залежить від особливостей природних умов, в яких збереглися історичні, етнічні, культурні, природні цінності народу. На цю особливість сільської школи вказує І.Д. Зверев: „практична діяльність в галузі охорони і покращення природного середовища може набувати різного змісту залежно від місцевих природно-екологічних умов, досвіду, традицій. В досвіді сільської школи більше можливостей, ніж в міських, для встановлення контакту дітей з природою, близькість якої дозволяє легше і частіше вводити їх в безпосереднє природне оточення і всебічно використовувати його для виховання учнів” [4, 86].

Специфічними функціями екологічної освіти виступають рекреаційна та природоохоронна. З ростом міст, підвищенням інтенсивності життя, ускладненням екологічної ситуації притягальна сила сільської місцевості як місця відпочинку постійно зростає. Крім того, вона відіграє особливу роль у забезпеченні екологічної рівноваги між природним середовищем та суспільством. Це знаходить своє відображення у поширенні природоохоронних видів діяльності, закріпленні за певними територіями відповідних функцій шляхом організації заповідників, національних парків з метою збереження біологічного та ландшафтного різноманіття.

Як зазначалось на 5-й Пан-європейській конференції міністрів Довкілля для Європи (Київ, 2003), існує тісний зв'язок між екологічною освітою в сільській школі, життям села та роботою агропромислового комплексу, а саме з питань: застосування речовин для захисту рослин, добрив, пестицидів та інших хімікатів; охорони ґрунтів; водних ресурсів; охорони видів рослинного та тваринного світу.

На нашу думку, вміння поводитись у непередбачених екологічних ситуаціях; пошук напівтрансформованих територій (узлісся, закрайки поля, заболочені території) і проектування на їх основі мікрозаказників, екологічних стежин; озеленення території школи і населених пунктів (створення парків, садів, дендраріїв), використання унікальних природних комплексів як своєрідного „музею природи” для здійснення навчально-виховних функцій; експериментальних ділянок, в тому числі і тих, на яких проводиться відновлення біоти; ландшафтних систем, які асоціюються з уявленнями про „біоцентр” або „біокоридор”; сільський зелений туризм, який передбачає відвідання заказників, національних парків та природних заповідних територій; споживання екологічно чистих продуктів; збереження та розвиток природоохоронних традицій українського народу; творення екологічно чистого середовища – це все позитивні перспективні чинники екологічної освіти, які можуть бути реалізованими в умовах будь-якої школи, а в першу чергу сільської.

Але розкриттю проблеми наукового забезпечення діяльності сільських шкіл присвячені лише окремі праці, одним із напрямів в яких є екологічний. Зокрема, за останнє десятиріччя українськими вченими досліджено особливості організації навчально-виховного процесу в малокомплексній школі (О.Я. Савченко, О.Я. Межирицький), науково-методичні засади діяльності навчальних закладів освіти нового типу „школа-дошкільний навчальний заклад” (В.Г. Кузь), організації виховного процесу в сільській школі (О.М. Коберник).

Всеукраїнська науково-практична конференція „Сільська школа: проблеми, пошуки, перспективи” (Черкаси, 2000) розглянула питання науково-методично-організаційного забезпечення її діяльності, шляхи, форми, напрями пошуку оптимізації навчально-виховного процесу та досвід становлення освітніх закладів на селі в умовах трансформації економіки та екологічної ситуації України. На Міжнародній науково-практичній конференції „Екологічна освіта та просвіта в сільській школі” (Чернівці,

2004) досить різноманітно були висвітлені екологічні аспекти діяльності сільської школи, роль сім'ї та громадськості в навчанні та вихованні дітей сільської місцевості, творча співпраця із закладами освіти.

Таким чином, сучасна система формування екологічного світогляду майбутніх вчителів поки що перебуває у стані активних пошуків шляхів його забезпечення. У зв'язку з цим величезної уваги потребує:

вдосконалення змісту екологічних дисциплін, що має спиратися на співробітництво науковців, освітян, екологів, орієнтуватися на розвиток особистісної позиції майбутнього вчителя в аналізі наукових і практичних проблем екології і охорони природи;

ширшого використання особистого досвіду студента для осмислення конкретних екологічних ситуацій, що виникають у найближчому оточенні та ставленні до них інших людей;

поєднання різних методів і форм організації навчальної і практичної, особливо природоохоронної діяльності студентів, цілісного використання новітнього навчально-методичного забезпечення із комплексною реалізацією міжпредметних зв'язків;

формування індивідуальних нахилів і інтересів студентів, професійної позиції, самостійності в екологічній діяльності, бажання покращити навколишнє середовище, уміння передбачати, прогнозувати та моделювати подальші зміни в навколишньому середовищі;

стимулювання творчого пошуку, наукових досягнень, дослідницьких умінь студентів у вирішенні екологічних проблем, потреби усвідомленого осмислення наукових основ екології і охорони природи, дотримання законодавчих положень.

Екологічний світогляд майбутнього вчителя має стати активною частиною його особистої позиції, елементом ціннісних орієнтацій в навколишньому світі, етичному відношенні до себе, людей, до матеріальних, природних і духовних цінностей.

Література

1. Амонашвили Ш.А. Психологические основы педагогики сотрудничества: Книга для учителя – К.: „Освіта”, 1991.-111с.
2. Арцишевский Р.А. Мироззрение и формирование личности//Проблемы формирования научного мировоззрения студентов в процес се изучения общественных наук:Мат.Всесоюз.науч.-метод.конф./14-16ноября 1973г.).- М.:Узд-во Моск.ун-та,1974. – С. 207-210.
3. Десятов Т.М., Коберник О.М., Тевлін Б.Л., Чепурна Н.М. Наука управління загальноосвітнім навчальним закладом – Харків:Видавнича група „Основа”,2003.-240с.
4. Зверев И.Д. Экология в школьном обучении: новый аспект образования.- М.: Знание, сер. пед. и психол., №2.-1980.-96с.
5. Мелешко В.В. Формування професійної компетентності керівника малокомплектної школи// Психолого-педагогічні проблеми сільської школи.- 2004.-№9.- С. 19-29.
6. Нісімчук А.С., Падалка О.С., Шпак О.Т. Сучасні педагогічні технології: Навчальний посібник – К.: Вид центр “Просвіта”; Пошуково-видавниче агенство “Книга пам'яті України”, 2000. – 368с.
7. Освітні технології: Навч.-метод.посібник/ О.М. Пехота, А.З. Кіктенко, О.М. Любарська та ін.; За загюред.О.М. Пехоти.-К.:А.С.К.,2001.-256с.
8. Педагогічна майстерність: Підручник/ І.А. Зязюн, Л.В. Крамущенко, І.Ф. Кривонос та ін.; За ред.. І.А. Зязюна. – К.:Вища шк.,1997.-349с.

9. Підласий І., Трипольська С. Формування професійного потенціалу як мета підготовки вчителя // Рідна школа. – 1998.-№1. – С.3-8.
10. Поташник М.М. Как развивать педагогическое творчество.-М.:Знание,1987.-80с.
11. Селим С. Проблемы просвещения в области окружающей среды и их отражение в учебных программах высших педагогических учебных заведений (перевод С.К. Розова):В кн. Охрана окружающей среды: проблемы просвещения/ Пер. С франц. Т.К. Черемухиной и С.К. Розова. – М.:Прогресс,1983. – С. 204-226.
12. Тарасенко Г.С. Формування естетико-екологічної культури вчителя: Дис...д-ра пед. наук, – К.,1996.-453с.
13. Щукина Г.И. Роль деятельности в учебном процессе -М.: Просвещение, 1986.-143с.

УДК 371.3+811

О.О. Спіркіна

ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД ДО НАВЧАННЯ ЧИТАННЮ ТЕХНІЧНИХ ТЕКСТІВ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ У ВИЩИХ ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

***Анотація.** В статті розглядається проблема ефективності використання особистісно орієнтованого підходу до навчання читання технічних текстів за спеціальністю на іноземною мовою у вищих технічних навчальних закладах.*

***Аннотация.** В статье рассматривается проблема эффективности использования лично ориентированного подхода к обучению чтению технических текстов по специальности на иностранном языке в высших технических учебных заведениях.*

***Annotation.** The author touches upon the problem of the effectiveness of using personality-oriented technology of teaching reading technical texts by profession in foreign language in the higher educational technical establishments.*

Актуальність дослідження визначається переосмисленням ролі особистості в духовному житті суспільства. Одним із стратегічних завдань реформування освіти в українській державі, визначених Державною національною програмою „Освіта”, поставлено формування освіченої, творчої особистості. Серед пріоритетних напрямів реформування освіти визначено необхідність досягнення якісно нового рівня у вивченні базових навчальних предметів: української та іноземних мов. Шляхи реформування змісту загальноосвітньої підготовки передбачають формування гуманітарного мислення, опанування рідною, державною та іноземними мовами. За умов традиційного підходу до підготовки фахівців у вищій школі навчання іноземної мови студентів нефілологічних спеціальностей приділяється недостатня увага, оскільки для них ця дисципліна не вважається профільною; ігноруються зміни в політичному та економічному становищі нашої країни, її стратегічне завдання – інтеграція в Європу.

За таких обставин особистісно орієнтоване навчання іноземної мови студентів нефілологічних спеціальностей вищих закладів освіти набуває особливого значення, оскільки воно спрямоване на формування особистості студентів у процесі оволодіння ними іноземною мовою.